

Birgitte Berg-Nielsens foredrag om landbrugets husøkonomi

Taler

Birgitte Berg-Nielsen
Seminarieforsøger og
kvindesagsaktivist

Sted

Dyrskuets i Aalborg

Omstændigheder

Oprindelig trykt i *Kvinden og Samfundet* årgang 17 (28) 1901, s. 110-111.

Parentetiske indskydelser er fra det oprindelige tryk.

Som indledning til den trykte tale vedlægges følgende kommentar:

Om Landbrugets Husøkonomi holdt Fru *Birgitte Berg-Nielsen* ved Dyrskuets i Aalborg et ganske fortrinligt Foredrag, som vi optager efter »Vendsyssel Tidende«.

Vi Husmødre, [...] bør tage under Overvejelse, hvorledes vort Arbejde i Husholdningen kan naa at blive jævnstillet med Mændenes Arbejde i Landbruget. En af de første Betingelser herfor er, at man bliver klar over, hvordan Husførelsen er her til Lands. Vi maa vide Besked om, hvad vi bruger; saa kan vi paa Grundlag heraf søge at gaa videre.

Det er slet ikke saa vanskeligt at føre et Husholdningsregnskab. Ganske vist, hvis Konen hver Dag skulde skrive op, hvad hun bruger til hvert Maaltid, saa var vi færdige, inden vi fik begyndt. Det er der ikke Tid til. Men det er heller ikke nødvendigt. Ud af Mændenes Regnskab kan paavises det allermeste af, hvad der bruges til Husholdningen. Enhver nogenlunde fremskreden Landmand fører i vore Dage Regnskab over sine Indtægter og Udgifter, over hvad der købes af Frø og Foderstoffer, hvad der sælges af Mælk, Svin o. s. v. Det gælder derimod næppe om den indre Omsætning. Men det burde være Tilfældet. Konen bør føre Regnskab over, hvad der bruges. Dersom det gøres en Gang om Maanedens, er det en nem Sag at faa Aarsregnskab opgjort f. Eks. til 1. November. Det er ikke besværligt. Men det er interessant. Naar vi ved, hvad vi bruger, kan vi gøre en virkelig Beregning over, hvor vi skal spare, og hvor vi kan lægge til. Thi det gælder om at spare paa de rette Steder, uden at Fødevarernes Næringsværdi

forningses. Arbejder vi os saa op, saa vi faar Raad til at bruge lidt mere, saa kommer det an paa, at vi kender Værdien af Næringsmidlerne, saa vi forbedrer Kosten saaledes, at Forbedringen betyder noget, at den medfører større Sundhed og større Arbejdsevne. Taleren husker fra sin Barndom, at hun spekulerede over, hvorledes det gik til, at Hønsene fandt hele Korn i Møddingen. Det forsvandt, da de fandt paa at grutte Kornet til Kørne. Mange mente, det var nogle sære nymodens Ideer at grutte til Kørne. Nu derimod spekulerer Folk paa Foderstoffer, holder Regnskab over Foderstofblandinger o. s. v.

Naar vi Kvinder læser om sligt fra Aar til Aar, saa kommer vi let til at tænke over, om nu vor Maade at behandle Næringsstofferne paa ogsaa er den heldigste. Her er en endnu uopdyrket Mark. Saa kommer vi til at tænke: hvordan er Mændene gaaet frem? Og bør vi ikke gaa i deres Spor? Mændenes Resultater er naaede ved Samarbejde. Videnskabens Resultater er prøvede i det virkelige Liv, og det praktiske Livs Erfaringer er atter forelagte Videnskaben. Kan vi nu ikke faa et lignende Samarbejde i Gang? Kan vi ikke faa Lov at spørge og faa Svar? Bør Staten ikke støtte Hus-økonomien saaledes, at vi kan udfylde vor Plads til Punkt og Prikke?

Spørger vi: hvor meget behøver et Menneske for at leve? kan vi faa et højt forskelligt Svar. Alle behøver nemlig ikke lige meget. Det afhænger for en Del af Folkerace, Klima, Ejendommelighed o. s. v. Men der maa dog være noget, man kan kalde det normale. Taleren har set fremsat i Bøger, at ca. $\frac{1}{3}$ af Menneskets Næring af Æggehvitestof skal være dyrisk, Resten kan faas af Planteføde. Men det maa være bygget paa Beregninger fra Lande, hvor der leves tarveligt. Man kan snarere sige, at de $\frac{2}{3}$ maa være dyrisk Æggehvitestof. Og det kan godt naas uden at blive for dyrt, naar vi blot forstaar at bruge Mælken i alle mulige Former. Det tror man i alt Fald, men man ved det ikke bestemt, før Husmoderen kan fremlægge sit Regnskab. Saa kan det regnes ud, hvad der her til Lands bruges til en sund daglig Kost. Og saaledes kan der oparbejdes en husøkonomisk Videnskab i Lighed med Landbrugsvidenskaben. For Eksempel med Hensyn til Kød. Lad os sætte, vi har to Stykker Slagtekvæg à 400 Pd.; det ene en fin, velfedet Okse af god Kødrace, det andet en udmalket Ko. Saa vil den første have 15 pCt. Ben, Koen mindst 30 pCt. Altsaa 340 mod 280 Pd. Kød. Hertil kommer, at jo federe Dyret er, des mere Næringsstof og des mindre Vand er der i Kødet. Et Pund af Oksens Kød vil være $1\frac{1}{2}$ Gang saa meget værd som et Pund af Koens. Hermed er det ikke givet, at det ikke betaler sig at slagte de magre

Kreature. Det kommer an paa Produktionsforholdene. Men det er rart at kunne vide, hvad vi faar for vore Penge. Og saa er der en anden Ting, der gør sig gældende. I Tilfælde af, at vi faar leveret saadant Kød, hvordan skal vi saa faa den størst mulige Værdi ud af det? Behandlet paa almindelig Vis vil det være saa sejt, at det ikke kan tygges, og Føde, der ikke bliver tilstrækkelig tygget, gør mere Skade end Gavn. Men det kan maaske fuldt udnyttes paa anden Maade, f. Eks. ved at lave Spegepølse deraf. Og hvad der er ufordøjeligt i kogt eller stegt Tilstand, kan blive letfordøjeligt som Hakkebøf, Fars o. lign. Men hvad skal man saa gøre med Benene? De ferske Ben kan knuses og koges Suppe af. Og Sener og andet Affald kan brunes og laves Sky af. Saa har man en Sauce med det samme. Et mindre godt Produkt kan saaledes blive et udmærket Produkt.

Saa er der vort Brød. Der føres i vore Dage fra adskillige Lægers Side en rasende Kamp mod Rugbrødet, der faar Skyld for alle mulige Mavesygdomme. Taleren tror, at man ogsaa kan gøre en Skælm Uret. Naar Rugbrødet er blevet Grundlaget for vor nationale Kost, er det sikkert ikke tilfældigt. Der maa være noget i vort Klima og vor Folkerace, der kræver det. Men mange Steder laves Rugbrødet for surt. Først gælder det imidlertid om at faa klaret det Spørgsmaal: skal vi bage selv, eller skal vi købe vort Brød? Taleren skal ikke afgøre, hvad der er det rette. Men vi kan let blive enige om, at skal Hjemmebagningen være forældet, saa maa vi i alt Fald ikke købe vort Brød hos Bagerne, men oprette Andelsbagerier. (Hør!) Det er den eneste Maade, hvorpaa vi kan holde Kontrol med, om Brødet duer. Der er fire Ting, der maa tages under Overvejelse: Brødets Pris, dets Næringsværdi, Syreforholdet og Fordøjeligheden. Hvad Prisen angaar, anstillede Taleren en Beregning, der gik ud paa at vise, at det næppe kunde betale sig at købe Brødet, da Arbejdslønnen repræsenterede $\frac{1}{3}$ af Rugens Værdi, hvilket er vel meget. Ved at bage selv, vilde der Landet over kunne spares 10 Mill. Kr. om Aaret. Hvad Næringsværdien angaar, da er der ikke saa lidt Forskel paa Brødets Indhold af Vand, og køber man Brødet, ved man ikke, om det er lagt af god eller daarlig Rug. Brød af stor, finskaaret Rug har den største Næringsværdi, medens Brød af smaat Rug indeholder forholdsvis for meget Træstof. Med Hensyn til Syrningsmængden tror Taleren, at det er heldigst at bruge en Blanding af Syrning og Gær. Men til syvende og sidst kommer det an paa, at Husmoderen forstaa at bage. Det er det egentlig afgørende. Den Husmoder, der er glad ved at bage, vil ogsaa i Reglen forstaa det, medens den, der er tynget af Besværet, aldrig naar dertil. Med Hensyn til Syremængden ved vi i øvrigt ikke noget bestemt. Det er maaske et Spørgsmaal, om ikke en kultiveret Brødsyre kan faa nogen Betydning, lige saa vel som vi har

en kultiveret Smørsyre. Hvad endelig Fordøjeligheden angaar, foreligger der en Del Undersøgelser. I Følge Prof. Stein udnytter Mennesket under almindelige Forhold 79 pCt. af Brødet; men regnes der efter Æggehvide-stof, udnyttes deraf kun 53 ½ pCt. Det er jo et sørgeligt Resultat. Men Taleren tror ikke desto mindre, at vi nødigt skal komme bort fra Rugbrødet. Det kunde jo tænkes, at de 20 pCt., der ikke udnyttes, ikke i og for sig er ufordøjelige, naar man ved en passende Blanding fordelte Rugbrødet over flere Maaltider.

Taleren havde, inden hun tog herover, foretaget flere Forsøg med Bagning og vilde, støttet herpaa, anbefale at lægge Brødet i Mælk i Stedet for i Vand. Det medførte en lille Fordyrelse, men en meget stor Værdiforøgelse. Hun havde ogsaa prøvet at blande Rugmelet med Hvedemel, men var kommet til det Resultat, at det bedste Rugbrød blev det, der var mindst Hvedemel i. For Børn vil Rugbrød, lagt i Mælk med indtil ¼ Hvedemel, være det bedste. I øvrigt er Taleren ikke kommen her for at lære Husmødrene at bage, men for at bede dem anstille Forsøg. Man kan høre Mænd sige, at det er lige meget, hvordan Brødet er, for »de spiser lige meget af det«. Men det sige de ikke, naar Talen er om deres Kreaturer. Saa ved de nok at gøre Forskel paa Mavefyld og Næring.

Taleren vil gerne endnu nævne Brygningen. Det er meningsløst at lade den gaa fra sig.

Øl af god Malt og Humle hjælper til mere Friskhed ved Arbejdet end Hvidtøl, der ofte har kørt Byen rundt i Solhede. Det slukker ikke Tørsten, og saa griber Folk til bajersk Øl. Og det er dyrt.

Der var endnu mange andre Ting inden for Landbrugets Husøkonomi, der var værd at omtale. Men Tiden tillader det ikke. Kun endnu dette: Det er mærkeligt, at Mændene i Reglen ikke overfører paa Husholdningen deres Erfaringer i Retning af, i hvor høj Grad det kommer an paa at have gode Foderstoffer. I Husholdningen ser de oftest paa, hvad der er billigst — og det billigste er tit det dyreste. Taleren kunde have Lyst til at nævne de Brændeslugere, der staar omkring i vore Køkkener som Komfurer, og som ved deres Røg ødelægger Husmoderens Øjne og forvolder hende Hovedpine og andet ondt. Hun henlede Opmærksomheden paa et Komfur, der leveres af Lange i Svendborg for 100 Kr., og som er forsynet med Bagerovn, Vandgryde og Varmeovn.

Taleren vil til Slutning bede de tilstedeværende Husmødre tænke over, hvad her er sagt. Hun tror, at naar Kvinden først er færdig til at spørge, vil det ikke vare længe, før der er Folk, der er færdige til at svare os. (Stærke Haandklap).

Hofjægermester *Bech*, Engelsholm, takkede Foredragsholdersken i varme Ord.

Ved Festmaaltidet talte Fru Berg Nielsen under livlig Tilslutning og enkeltes Protest for Landbokvinden omtrent som følger:

Vi Jyder har et Ordsprog, der siger: Bliv lidt, og tag skikkelige Folk med. Vi Husmødre er skikkelige Folk, der bør tages med. Naar Landmændene har stræbt fremad, har Hensigten vel først været at vinde over de vanskelige Tider og holde Ballancen. Men de naaede samtidig Intelligens og større aandelig Udvikling. I Udlandet beundrer man særlig to Ting i Danmark: Det danske Smør og vore Feriebørn. Ingen anden Bondestand i Verden har en saadan Udvikling, at den aarlig vilde modtage Tusinder af smaa, fattige, blege Børn, som den uden Godtgørelse føder i maanedsvis og stundom ogsaa klæder. Jeg vilde ønske, at de danske Landmænd, nu da de har faaet Penge i Pungen (Godsejer Branth, Elkjær: Det er ikke meget!)ikke mere end de kan bære; men alligevel vilde jeg ønske, at Landbrugets Mænd ogsaa maatte lære at sætte Pris paa at faa en dygtig Kone til at holde Hus med de erhvervede Midler; thi uden en saadan klarer Landmanden sig i Længden ikke (Hør). Nu er det godtnok med Kvinden i Kunstens og Lærdommens Verden. Men endnu bedre vilde det være, at Landbrugets Kvinder bedre kunde udfylde deres naturlige Plads ved Husholdningen. Uden den duer det ikke. Men vi er ikke født dygtige. Vi maa lige som Mændene have Lejlighed til at uddanne os. Lad ogsaa os tage det praktiske Arbejde op og derigennem vinde forøget Intelligens, lige som Mændene. Vi bør derfor ikke hvile, før der i hvert Amt er rejst en Husholdningsskole og et Laboratorium, der støtter Husholdningsvæsnets Udvikling.

Denne Tale blev jevnlig ledsaget af kraftige Hør, og Hofjægermester *Bech* fik fuld Tilslutning til det Leve, han udbragte for Foredragsholdersken.

Kilde

kvinfo.dk

Kildetype

Dokumentation på online medie

Tags

Foredrag, Kvindebevægelsen

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/birgitte-berg-nielsens-foredrag-om-landbrugets-husokonomi-1901>